

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΜΦΥΤΗΣ ΔΙΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑΣ: ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΤΗ ΒΡΕΦΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Πρόεδρος Συμποσίου: Χατζηνικολάου Κ., *Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού*

Συζητητή Συμποσίου : Τσούρτου Β., *Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Στο παρόν συμπόσιο θα παρουσιαστούν μελέτες που διερευνούν όψεις της ανθρώπινης ανάπτυξης κατά την πρώιμη βρεφική ηλικία, στο πλαίσιο της θεωρίας της Έμφυτης Διυποκειμενικότητας. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν ευρήματα σχετικά με α) την αυθόρμητη *μουσικότητα* των βρεφών ως μία έμφυτη ανάγκη για επικοινωνία, β) την πρώιμη ικανότητα των βρεφών για *συντονισμό των συναισθημάτων* τους με αυτά των σημαντικών άλλων, γ) την ικανότητα των βρεφών για *ενσυναίσθηση* και δ) το *παιγνιώδες* ως λειτουργικό χαρακτηριστικό της τριαδικής επικοινωνίας, με έμφαση στη συμβολή των θετικών συναισθημάτων των συμπαικτών ως προς τη δυναμική της τριαδικής επικοινωνίας. Η συζήτηση θα επικεντρωθεί στις σχέσεις του αντιληπτικού, κινητικού, συγκινησιακού και επικοινωνιακού συστήματος κατά τα πρώτα χρόνια της ανάπτυξης ενός διυποκειμενικού εαυτού.

S3A

ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΒΡΕΦΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Μαζοκοπάκη Α.

Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Τα ευρήματα της σύγχρονης αναπτυξιακής ψυχολογίας δείχνουν ότι η μουσικότητα κινητοποιείται από έμφυτα κίνητρα συντονισμού των συμπεριφορών και των συγκινησιακών εκφράσεων των ατόμων στο χρόνο. Τα ανθρώπινα βρέφη είναι ικανά να εμπλέκονται με τους άλλους σε αμοιβαίες διυποκειμενικές αλληλεπιδράσεις που χαρακτηρίζονται από το χρονικό συντονισμό και το μοίρασμα των συμπεριφορών και των συγκινήσεων τους. Σύμφωνα με τη σύγχρονη θεωρία της Επικοινωνιακής Μουσικότητας, τα βρέφη και οι μητέρες τους μπορούν να συντονίζουν ρυθμικά και χρονικά τις εκφράσεις τους σε μια από κοινού δομημένη και μοιρασμένη αφήγηση.

Η παρούσα διαχρονική μελέτη διερευνά: α) την ανάπτυξη της αυθόρμητης ρυθμικής έκφρασης των βρεφών στην απουσία και στην παρουσία της μουσικής, και β) την ανάπτυξη της μουσικότητας στο αυθόρμητο τραγούδι μητέρας-βρέφους. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στα σπίτια 15 βρεφών, τα οποία εξετάζονταν από τον 2^ο μέχρι τον 10^ο μήνα σε τρεις διαδοχικές Συνθήκες: 1) το βρέφος ήταν μόνο του στο δωμάτιο χωρίς τη μητέρα, 2) το βρέφος ήταν και πάλι μόνο του, αλλά ακουγόταν στο δωμάτιο ένα ηχογραφημένο παιδικό τραγούδι και 3) η μητέρα και το βρέφος επικοινωνούσαν και έπαιζαν μαζί ελεύθερα.

Όταν τα βρέφη ακούν ηχογραφημένη μουσική, αυξάνουν τους ρυθμούς τους και φαίνεται να προσπαθούν να συντονιστούν με τους ρυθμούς του «μουσικού απρόσωπου άλλου». Όταν η μητέρα τραγουδά στο βρέφος της, η ρυθμικότητα της дуάδας αναπτύσσεται σε μια διαλογική, αφηγηματικού τύπου, μορφή αλληλεπίδρασης. Αυτή η κοινή προσπάθεια για χρονικό συντονισμό, η *συν-ρύθμιση* στην επικοινωνία βρέφους – μουσικού άλλου, αναδεικνύει την πρώιμη διαπλοκή φύσης και κουλτούρας. Τα σχετικά ευρήματα μας ωθούν να εξετάσουμε την αυθόρμητη μουσικότητα όχι ως ένα γενετικό χάρισμα ολίγων, αλλά ως μια πανανθρώπινη ικανότητα και ανάγκη για επικοινωνία.

S3B

Η ΒΡΕΦΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ

Χατζηνικολάου Κ.

Ψυχολόγος/Ερευνήτρια, Διεύθ. Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού

Στο πλαίσιο της Θεωρίας της Έμφυτης Διποκειμενικότητας, σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα έχουν δείξει ότι βρέφη λίγων μηνών παρουσιάζουν ένα καλά οργανωμένο επικοινωνιακό σύστημα που τους επιτρέπει να μοιραστούν συναισθήματα και εμπειρίες με σημαντικούς άλλους.

Στην παρούσα διαχρονική μελέτη ανιχνεύονται: α) αν βρέφη δύο μηνών παρουσιάζουν την ικανότητα για ενσυναίσθηση, β) ποια είναι η αναπτυξιακή πορεία της ικανότητας για ενσυναίσθηση στους τέσσερεις πρώτους μήνες της ζωής σε βρέφη μητέρων με επιλόχεια κατάθλιψη και μητέρων χωρίς επιλόχεια κατάθλιψη και, γ) αν, και ποια, χαρακτηριστικά της μητέρας και του βρέφους επηρεάζουν την πρώιμη ανάπτυξη αυτής της ικανότητας.

Βρέθηκε ότι βρέφη δύο μηνών παρουσιάζουν την ικανότητα για ενσυναίσθηση, η ανάπτυξη της οποίας στους πρώτους τέσσερεις μήνες της ζωής επηρεάζεται από το φύλο του βρέφους και από το επικοινωνιακό προφίλ της μητέρας. Επιπλέον, θα συζητηθεί το πώς ο διποκειμενικός επικοινωνιακός χώρος - που σχηματίζεται μεταξύ του βρέφους και του συνομιλητή του - και η ικανότητα του βρέφους για ενσυναίσθηση, θα μπορούσαν να συμβάλουν στην κατανόηση της διαγενεακής μεταφοράς ψυχοπαθολογικών στοιχείων.

S3C

**Η ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΚΩΜΙΚΩΝ ΠΑΙΧΝΙΔΙΩΝ
ΜΕΤΑΞΥ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΒΡΕΦΩΝ ΣΕ ΔΥΑΔΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΙΑΔΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ
ΑΛΛΗΛΟΔΡΑΣΗΣ**

Σεμιτέκολου Μ.

Τμήμα Προσχολικής Αγωγής, Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο

Βρέφη και ενήλικες μοιράζονται συχνά αστείες, μη κυριολεκτικώς εννοούμενες, χειρονομίες και δράσεις στην καθημερινή τους επικοινωνία. Οι ενήλικες κάνουν αστεία στα βρέφη, προτού αυτά κλείσουν το πρώτο τους έτος, αλλά και αργότερα, κατά τη διάρκεια του δεύτερου χρόνου, με πειράγματα που προοδευτικά αυξάνουν σε ένταση. Τα βρέφη, με τη σειρά τους, από το δεύτερο εξάμηνο του πρώτου τους χρόνου, ανταποκρίνονται σε αυτά τα πειράγματα θετικά και συχνά τα ανταποδίδουν ή εισάγουν δικά τους πειράγματα και κωμικά σκέρτσα στους οικείους ενήλικες.

Στην εισήγηση θα παρουσιαστεί μια διαχρονική μελέτη που στόχευσε στην περιγραφή των κωμικών διαπροσωπικών παιχνιδιών μεταξύ οικείων συντρόφων (γονέων και βρεφών) κατά τη διάρκεια του πρώτου βρεφικού χρόνου. Τα ευρήματα που θα συζητηθούν σχετίζονται: 1) με την προ-γλωσσική αντίληψη του κωμικού από τα βρέφη, αντίληψη που όπως φαίνεται πηγάζει και θεμελιώνεται στην ίδια την αλληλόδραση του βρέφους με τους οικείους του άλλους, και 2) με το ερώτημα της ομοιότητας και της διαφοράς στην επικοινωνία της παιγνιώδους, κωμικής διάθεσης σε δυαδικά και σε τριαδικά πλαίσια επικοινωνίας. Επιπλέον, θα τεθεί προς συζήτηση μια υπόθεση εργασίας σύμφωνα με την οποία η κίνηση *καθαυτή* των επικοινωνούντων συντρόφων αποτελεί για τα βρέφη μια *άμεσα αντιληπτή* και *αξιόπιστη* ένδειξη της παιγνιώδους, κωμικής τους πρόθεσης.

S3D

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΔΙΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟΥ ΕΑΥΤΟΥ

Τσούρτου Β.

Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Τα ευρήματα των παραπάνω ερευνών συζητιούνται στα πλαίσια της ανάπτυξης του διυποκειμενικού εαυτού. Η αντίληψη, η κίνηση και η συγκίνηση φαίνεται να διαπλέκονται προκειμένου να αναδυθεί ένας εαυτός που, ορμώμενος από ένα έμφυτο κίνητρο για επικοινωνία σε δυαδικά ή τριαδικά πλαίσια, νιώθει εξαρχής την ανάγκη να μοιραστεί εμπειρίες όπως ρυθμικές κινήσεις, προθέσεις και συναισθήματα. Θα αναζητηθούν οι κοινές όψεις τριών θεωριών: α) της θεωρίας του Wallon, β) της θεωρίας της Διυποκειμενικότητας (που γεννήθηκε μέσα από τη θεωρία του Nou) του Trevarthen και γ) της θεωρίας για την ανάδυση του εαυτού του Stern.

Αντίθετα με την άποψη του Piaget περί σύγχυσης εαυτού-άλλου, σύμφωνα με τον Wallon, το βρέφος από τις πρώτες κιόλας εβδομάδες είναι ικανό να απευθύνεται *προς τους άλλους*. Κατά τον Trevarthen, τα βρέφη διαθέτουν ένα περίπλοκο και οργανωμένο σύστημα συγκινησιακών εκφράσεων. Η θεωρία του για την έμφυτη διυποκειμενικότητα στηρίζεται στην έννοια του *δνητικού άλλου* που είχε προταθεί από τον Bråten ως μία διττή εγκεφαλική αναπαράσταση εαυτού – άλλου. Σύμφωνα με τον Stern, τα βρέφη βιώνουν εξαρχής μία αίσθηση ενός αναδυόμενου εαυτού, που στηρίζεται στην αντίληψη των προσώπων και στα συναισθήματα ζωτικότητας. Πολύ σύντομα, στον 7^ο κιόλας μήνα, τα βρέφη βιώνουν έναν υποκειμενικό εαυτό που διαθέτει την ικανότητα για ενσυναίσθηση και συντονίζει τα συναισθήματά του με αυτά των σημαντικών άλλων.